Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО
директор навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій
_____ Олена МУРАДЯН
«28» серпня 2026 року

Робоча програма навчальної дисципліни

ВСТУП ДО СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТА МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

рівень вищої освіти **бакалаврський**
галузь знань **С соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**
спеціальність **С5 соціологія**
освітня програма **соціально-політичні дослідження**
вид дисципліни **обов'язкова**
ННІ **соціології та медіакомунікацій**

2026/2027 рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ соціології та медіакомунікацій.
Протокол №6 від “26” серпня 2026 року.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:
Литовченко Артем Дмитрович, к. соц. н., доцент кафедри політичної соціології;
Бойко Дмитро Миколайович, к. соц. н., завідувач кафедри політичної соціології.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології.

Протокол №1 від “26” серпня 2026 року.

завідувач кафедри Дмитро БОЙКО

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету.

Протокол №1 від “26” серпня 2026 року.

Голова науково-методичної комісії Юлія СОРОКА

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні дослідження»
спеціальності С5 Соціологія Олена МУРАДЯН

Програму вивчення нормативної навчальної дисципліни "*Вступ до соціально-політичних та маркетингових досліджень*" складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності "С5 Соціологія".

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів актуальних уявлень про специфіку соціогуманітарного наукового пізнання світу, особливостей та тенденцій розвитку соціологічного знання в академічному середовищі, а також надання фундаментальних компетентносте для навчально-академічної та науково-академічної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1. визначити співвідношення наукового знання з іншими формами пізнання;
2. познайомити студентів із основними соціогуманітарними дисциплінами та визначити місце соціології в системі соціогуманітарних дисциплін;
3. розкрити зміст наукових та філософських концепцій, що лежать в основі сучасної соціогуманітарних парадигм;
4. надати студентам навички написання робіт основних навчально-наукових жанрів: есе, реферат, аналітична записка;
5. навчити студентів правилам роботи в академічному середовищі: робота з термінологією, цитування та академічна доброчесність, публічний захист роботи, ведення наукової дискусії.

1.3. Кількість кредитів для денної форми навчання – 3.

1.4. Загальна кількість годин для денної форми навчання – 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
32 год.	14 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
42 год.	76 год.
Індивідуальні завдання	
Есе, 10 год. (за рахунок самостійної роботи)	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

Навчальна дисципліна забезпечує розвиток наступних **компетентностей**:

ЗК 03 Здатність працювати в команді.

ЗК 04 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 06 Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 08 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 13 Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких проявів недоброчесності.
СК 04 Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.
СК 06 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
СК 07 Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців.
СК 08 Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.
СК 09 Знання теоретичних та методологічних основ маркетингової діяльності, володіння методами збору та аналізу маркетингової інформації.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

Навчальну дисципліну спрямовано на досягнення таких **результатів** навчання:
ПРН 01 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.
ПРН 04 Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.
ПРН 06 Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.
ПРН 08 Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
ПРН 11 Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.
ПРН 12 Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.
ПРН 13 Відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки.
ПРН 18 Розробляти проєкти соціально-політичних маркетингових кампаній із просування актуальних й суспільно-значущих акторів, дій, ідей та подій.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати :

- місце, роль та функції науки в системі соціальних взаємовідносин;
- особливості науки у порівнянні з іншими основними формами знання;
- які можливості та обмеження передбачає наукове пізнання світу;
- специфіку соціогуманітарної науки у порівнянні з іншими галузями;
- генезис та історію становлення сучасного соціогуманітарного знання;
- основні філософські концепції, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання;

вміти :

- правильно працювати з науковими першоджерелами, коректно цитувати та використовувати посилання;
- логічно та послідовно працювати з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом;
- писати наукове есе, реферат, аналітичні записки;
- вести презентувати та захищати роботу в академічному середовищі, вести наукову дискусію;
- складати анотовану бібліографію до певної проблеми.

1.8. Пререквізити

Повна загальна середня освіта.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ЗАСАДИ НАУКОВО-СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПІЗНАННЯ СВІТУ

Тема 1. Наука як форма знання

Основні форми знання: міфологія, релігія, мистецтво, ідеологія, філософія, «здоровий глузд». Виникнення науки як окремої форми знання. Особливості взаємодії науки з іншими формами знання (філософією, ідеологією). Організація наукової діяльності, наука як соціальний інститут. Соціальні функції сучасної науки. Наука та світогляд. Наукові сфери, галузі, дисципліни.

Тема 2. Процес наукового пізнання

Раціональність та ірраціональність науки. Теоретичність та практичність науки. Особливості наукового методу, його можливості та обмеження. Загальнонаукові методи пізнання: спостереження, вимірювання, порівняння, експеримент. Епістемологія науки: організації та структура наукового знання (парадигма, теорія, концепція, ідея). Наука, математика, логіка, діалектика. Симбіоз науки та філософії. Ризики та загрози наукової діяльності. Наука та паранаука. Наука та маніпуляція масовою свідомістю.

Тема 3. Місце соціогуманітарних наук в системі наукового знання

Об’єктивні та суб’єктивні межі між науковими дисциплінами: природничі та технічні науки VS суспільні та гуманітарні. «Науковість» соціогуманітарних дисциплін. Специфікація наукового методу для соціогуманітарних дисциплін. Соціогуманітарне знання та політика. Особливості предметного поля основних соціогуманітарних наук: історії та археології, соціальної та культурної антропології, етнографії, психології, лінгвістики, культурології, політології, комунікативістики, соціології.

Тема 4. Етичні виклики сучасної науки

Наука як предмет дослідження етики. Наукова діяльність крізь призму класичних (етики Сократа, Епікура, кінізму, конфуціанства) та сучасних (етичного релятивізму, утилітаризму, нігілізму, екзистенціалізму) етичних концепцій. Наука та категоричний імператив І. Канта. Наука та етичні дилеми: від проблеми вагонетки до дилема в’язня. Наука та ідеологія. Наука та трансгуманізм.

Тема 5. Лабораторія, університет, академія: вироблення та відтворення наукового знання

Правила та норми вироблення наукового знання. Соціальна природа науки: роль та місце колективу у виробленні науки. Оформлення процесів відтворення та транслювання наукового знання: змістовні принципи та структурні елементи наукової освіти. Проблема авторства в науці: академічна доброчесність, принцип посилання, плагіат та запобігання йому. Студент як реципієнт та виробник наукового знання.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАПРЯКИ СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ТЕОРЕТИЗУВАННЯ

Тема 6. Становлення соціогуманітарної науки: історія та історіографія

Передумови виникнення науки: історико-антропологічний екскурс. Періодизація науки: від пранауки до посткласичної науки. Зародження науково-філософської діяльності: античність, стародавній Китай, стародавня Індія. Науковий потенціал «темних віків» Середньовіччя. Відродження, Просвітництво та науково-технічний прогрес як передумова формування класичної науки. Феномен науковотехнічного

прогресу та його вплив на формування сучасного суспільства. Модерн і посткласична наука, (пост)модерн і пост(не)класична наука.

Тема 7. Ранні соціогуманітарні теорії: Античність та Середньовіччя

Загальна характеристика впливу епохи Античності на суспільно-філософське світосприйняття досократівського періоду розвитку античної філософії. Класична антична філософія (Сократ, Платон, Аристотель) як фундамент європейської суспільної рефлексії. Евристичний потенціал середньовічної апологетики, патристики та схоластики для сучасного соціогуманітарного знання: град Аврелія Августина, буття Фоми Аквінського, бритва Вільяма Оккама.

Тема 8. Соціогуманітарні теорії епохи Відродження, Просвітництва та Нового часу

Загальна характеристика вплив епохи Відродження на соціогуманітарну науку. Утопії Т. Мора і Т. Кампанелла як приклад соціогуманітарної рефлексії повинності. Творчість Н. Макіавеллі як початок відокремлення суспільнополітичних дисциплін. Класика теорій суспільного договору (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Політичне вчення Ш.-Л. Монтеск'є. Демографічне вчення Т. Мальтуса. Епістемологія суспільно-гуманітарного пізнання: раціоналізм (дуалізм Р. Декарта, монадологія Г. В. Лейбніца, субстанціоналізм Б. Спінози) проти емпіризму (скептицизм Дж. Юма).

Тема 9. Класичні соціогуманітарні теорії

«Класичність» класичної теорії. Філософський розкол в координатах матеріалізму-ідеалізму та об'єктивізму-суб'єктивізму і його вплив на соціогуманітарну науку. Класика ідеалізму: трансцедентальний (І. Кант), суб'єктивний (І. Г. Фіхте), об'єктивний (Ф. В. Й. Шеллінг) та абсолютний (Г. В. Ф. Гегеля). Класика матеріалізму: антропологічний (Л. А. Фейєрбах) та діалектичний (К. Маркс, Ф. Енгельс). Криза класичної філософії (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше). Нова віха утопізму (А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є) як передумова формування соціології.

Тема 10. Сучасний стан та перспективи розвитку соціогуманітарних наук

Модерні та постмодерні перетворення у корпусі соціогуманітарного знання. Тенденції соціогуманітарного теоретизування. Сучасні наукові практики. Методи соціогуманітарного пізнання. Математичні та статистичні методи. Історичні методи. Соціологічні методи.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
РОЗДІЛ 1. **ЗАСАДИ НАУКОВО-СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПІЗНАННЯ СВІТУ**												
Тема 1. Наука як форма знання		4	2			4		2	1			6
Тема 2. Процес наукового пізнання		4	2			2		2				6
Тема 3. Місце соціогуманітарних наук в системі наукового знання		4	2			2		2				6
Тема 4. Етичні виклики сучасної науки		2	1			4		1	1			6
Тема 5. Лабораторія, університет, академія: вироблення та відтворення наукового знання		2	1			4		1				6
Разом за розділом 1		16	8			16		8	2			30
РОЗДІЛ 2. **ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ТЕОРЕТИЗУВАННЯ**												
Тема 6. Становлення соціогуманітарної науки: історія та історіографія		4	2			4		1				7
Тема 7. Ранні соціогуманітарні теорії: Античність та Середньовіччя		4	2			2		1				7
Тема 8. Соціогуманітарні теорії епохи Відродження, Просвітництва та Нового часу		4	2			2		1	1			7
Тема 9. Класичні соціогуманітарні теорії		2	1			4		2	1			7
Тема 10: Сучасний стан та перспективи розвитку соціогуманітарних наук		2	1			4		1				8
Індивідуальне завдання (есе)					10						10	
Разом за розділом 2		16	8		10	16		6	2		10	36
Усього годин		**32**	**16**		**10**	**32**		**10**	**4**		**10**	**66**

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
РОЗДІЛ 1. ЗАСАДИ НАУКОВО-СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ПІЗНАННЯ СВІТУ			
1	***Наука: між мистецтвом та ідеологією*** *Питання семінару:* 1. Схарактеризувати основні форми знання 2. Специфіка науки як форми знання 3. Модерні та архаїчні риси науки 4. Соціальна відповідальність науки	2	1
2	***«Науковість» науки*** *Питання семінару:* 1. Суть наукового методу 2. Загальнонаукові методи 3. Термінологія як основа мови науки 4. Як побудувати дефініцію?	2	
3	***«Науковість» соціогуманітарних наук*** *Питання семінару:* 1. Класифікації наукового знання 2. Специфіка соціогуманітарних дисциплін 3. Адаптація наукового методу під соціогуманітарні потреби 4. Об'єктивні та суб'єктивні межі дисциплін	2	
4	***Етичність науки*** *Питання семінару:* 1. Навіщо ставити етичні питання перед наукою? 2. Наука та проблема вагонетки 3. Наука та дилема в'язнів 4. Етичні виклики трансгуманізму	1	1
5	***Academia: пізнавальна колія та гамівна сорочка науки*** *Питання семінару:* 1. Співвідношення форми та змісту у науковому знанні 2. Освіта як сфера послуг: чи вчимося ми науці? 3. «Офіційна» наука і наукова бюрократія 4. Лженаука та як її розпізнати	1	
	Разом за розділом 1	**8**	**2**
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ СОЦІОГУМАНІТАРНОГО ТЕОРЕТИЗУВАННЯ			
6	***Зародження та етапи розвитку соціогуманітарних наук*** *Питання семінару:* 1. Як, коли і чому виникає наука? 2. Антропологічні передумови виникнення науки 3. Соціальні передумови виникнення науки 4. Етапи розвитку науки	2	

7	***Єдність та боротьба філософії та соціогуманітарних наук*** *Питання семінару:* 1. Чим схожі і чим відрізняються філософія та наука 2. Як функціонували філософія та наука до інституційного розділення? 3. Актуальність класичної античної філософії 4. Актуальність середньовічної філософії	2	
8	***Відродження та новий час соціогуманітарних наук*** *Питання семінару:* 1. Від «темних віків» до «відродження» науки 2. Утопія як засіб соціальної рефлексії 3. Теорії суспільного договору 4. Епістемологія: дуалізм VS монізм	2	1
9	***Класична етап розвитку соціогуманітарних наук*** *Питання семінару:* 1. Що можна вважати «класикою» науки? 2. Матеріалізм VS Ідеалізм 3. Наука логіки – діалектика 4. Криза класичного соціогуманітарного світосприйняття	1	
10	***Сучасний стан та перспективи розвитку соціогуманітарних наук*** *Питання семінару:* 1. Виклики та пастки міждисциплінарності 2. Соціогуманітарна сфера: наука чи особлива галузь знання? 3. Світ без соціогуманітарних наук: «Ми», Третій рейх та технофашизм 4. Чи можлива та чи потрібна загальнонаукова інтеграція?	1	1
Разом за розділом 2		**8**	**2**
Усього годин		**16**	**4**

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
	РОЗДІЛ 1. Засади науково-соціогуманітарного пізнання світу		
1	*Складання порівняльної таблиці* Наука як форма знання	4	6
2	*Підготовка тематичного огляду* Процес наукового пізнання	2	6
3	*Підготовка до дискусії* Місце соціогуманітарних наук в системі наукового знання	2	6
4	*Складання карти концептів* Етичні виклики сучасної науки	4	6
5	*Складання сценарію ділової гри* «Вчений, менеджер, коуч, астролог та Ілон Маск»	4	6
Разом за розділом 1		**16**	**30**
	РОЗДІЛ 2. Основні напрямки соціогуманітарного теоретизування		
6	*Підготовка тематичного огляду* Становлення соціогуманітарної науки: історія та історіографія	4	7

7	*Підготовка до дискусії* Ранні соціогуманітарні теорії: Античність та Середньовіччя	2	7
8	*Підготовка до дискусії* Соціогуманітарні теорії епохи Відродження, Просвітництва та Нового часу	2	7
9	*Складання карти концептів* Класичні соціогуманітарні теорії	4	7
10	*Підготовка рейтингу* Ефективні техніки відтворення сучасного соціогуманітарного знання	4	8
Підготовка і написання індивідуального завдання (тези)		10	10
Разом за розділом 2		**16**	**66**
Усього годин		**32**	**66**

6. Індивідуальні завдання:

Тези.

Орієнтовні теми тез:

1. Наука як покликання та професія
2. Як довести «технарю», що соціологія – наука?
3. Продукцію не тестовано на тваринах: етичність соціальних експериментів
4. Чому філософ повинен жити в діжці?
5. Надмірність термінології: шизофренія, ексклюзивність чи професіоналізм?
6. Глобальне потепління та проблема вагонетки
7. «Національні школи» науки: міфологія, ідеологія чи факт?
8. Архаїчні рудименти в науці
9. Ідеалізм VS матеріалізм: відповідь соціогуманітарія
10. Любов. Смерть. Діалектика.
11. Як перестати турбуватися та полюбити атомну бомбу?
12. (Не)можливість утопії
13. Чи надає міф морозної свіжості науці?
14. Наука та релігія: войовничий атеїзм, терпимість чи співпраця?
15. Страх та ненависть до Гегеля
16. Наука – Історія – Україна
17. Псевдонаука у сучасному світі: позиції та претензії
18. Наукова освіта vs освіта як послуга

7. Методи навчання

Етап роботи	Форма роботи	Онлайн-платформа
1. Попередня підготовка	Опитування	Канал у Telegram
2. Подача нової інформації	Аудіозапис Тексти Відеоконференція	Telegram Telegram / Moodle Zoom
3. Тренування	Питання для самоперевірки Обговорення (чат, форум) Спостереження за явищем Перегляд фільмів	Telegram / Moodle Telegram Youtube Youtube
4. Виконання практичного завдання	Пошук відповідей на питання Інтерактивні практичні завдання	Moodle Moodle

5. Оцінювання	Виконання практичного завдання Письмова робота	Moodle Moodle
6. Рефлексія	Відповіді на рефлексивні питання	Zoom / Moodle
7. Зворотній зв'язок	Чат, форум, опитування аудіо-, відео- або текстові повідомлення з коментарем	Telegram / Zoom / Moodle

8. Методи контролю

Контрольна робота, передбачена навчальним планом, есе, робота на семінарах (виступ, письмовий реферат, аналітична записка), письмовий залік.

Приклади питань контрольної роботи:

1. Чим відрізняється наука від інших форм знання
2. Реалізація загальнонаукових методів в соціогуманітарних дисциплінах
3. Утопія як спосіб соціальної рефлексії

Критерії оцінювання контрольної роботи

Відповідь повна, або з однією незначною помилкою. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом, знання основних філософських концепцій, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання	18-20 балів
Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом (з незначними помилками), знання деяких філософських концепцій, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання	12-17 балів
Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками. Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, показане знання лише однієї філософської концепції з числа тих, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання	6-11 балів
Відповідь не повна, містить суттєві помилки. Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, не показане знання жодної філософської концепції з числа тих, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання	до 5 балів
Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню	0 балів

Мінімальна кількість балів для допуску до складання заліку – 10 балів.

Критерії оцінювання залікової роботи

Високий рівень 31 - 40 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом, знання основних філософських концепцій, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання
Середній рівень 16-30 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання. Студент демонструє навички правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування та використовування посилань, логічної та послідовної роботи з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом (з незначними помилками), знання деяких філософських концепцій, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання
Низький рівень 1-15 балів	- відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання. Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, показане знання лише однієї філософської концепції з числа тих, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання
Незадовільний рівень 0 балів	- відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.Студент демонструє окремі академічні навички (правильної роботи з науковими першоджерелами, коректного цитування або використовування посилань), робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом нелогічна, не показане знання жодної філософської концепції з числа тих, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання

Примітка. Виконання студентом залікової підсумкової роботи є необхідною умовою складання заліку.

Методичні рекомендації з підготовки залікової роботи

Для отримання найвищої оцінки необхідно поєднати:

- коректне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу (наука, філософія, форма знання тощо), логічна та послідовна робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом;
- правильну робота з науковими першоджерелами, коректне цитування та використання посилань;
- знання основних філософських концепцій, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання;

- знання місця, ролі та функцій науки в системі соціальних взаємовідносин, особливостей науки у порівнянні з іншими основними формами знання, можливостей та обмежень наукового пізнання світу;
- розуміння та слідування специфіці соціогуманітарної науки у порівнянні з іншими галузями;
- прозоре та аргументоване висвітлення авторської позиції – у порівнянні різних визначень основних понять курсу, при демонстрації знання змісту основних концепцій курсу.

Для отримання оцінки, достатньої для заліку, необхідно:
- коректне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу (наука, філософія, форма знання тощо), логічна та послідовна робота з дефініціями, класифікаціями, термінологічним апаратом;
- правильно працювати з науковими першоджерелами, коректно цитувати та використовувати посилання;
- знання двох-трьох філософських концепцій, що лежать в основі сучасного соціогуманітарного знання;
- розуміння та слідування специфіці соціогуманітарної науки у порівнянні з іншими галузями;
- самостійне викладення думок у відповіді (без елементів академічної недоброчесності).

9. Схема нарахування балів

<table>
<tr><td colspan="10">Поточний контроль та самостійна робота</td><td>Контрольна робота, передбачена навчальним планом</td><td>Тези</td><td>Залік</td><td>Сума</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="9">Для денного відділення</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="5">Розділ 1</td><td colspan="5">Розділ 2</td><td rowspan="4"></td><td rowspan="4">20</td><td rowspan="4">40</td><td></td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т9</td><td>Т10</td><td></td></tr>
<tr><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td>2</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="5">10 (виступи/реферати)</td><td colspan="5">10 (виступи/реферати)</td><td>100</td></tr>
</table>

Т1, Т2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються наступна модель використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних

робіт, заліку, якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

11. Рекомендована література

Основна література:

1. Abrutyn, S. (2025). Theorizing Affective Motivation: Motives, Seeking, and the Mundanity of Pleasure. *Sociological Theory*, *43*(2), 91-114. https://doi.org/10.1177/07352751251329755 (Original work published 2025).
2. Abrutyn, S., & Lizardo, O. (2025). Human totality and the total social fact. *Distinktion: Journal of Social Theory*, 1–18. https://doi.org/10.1080/1600910X.2025.2555236
3. Newton, T. (2025). What Is Social Science? A Comparison with Biology. *Sociological Theory*, *43*(3), 238-263. https://doi.org/10.1177/07352751251353197 (Original work published 2025).
4. Sutherland, T., & Wark, S. (2024). (Re)search results: search engines and the logic of efficiency in scholarship. *Distinktion: Journal of Social Theory*, 26(1), 120–137. https://doi.org/10.1080/1600910X.2024.2352043.
5. Бойко Дмитрий. Какво все пак казва лисицата: първа скица на ръкопис по въпроса за контрапостмодернизма // Социология в (пост) модерността. Материали от XIX Международна научна конференция на студенти, докторанти, докторанти и млади учени (18-19 март 2021 г. Харков).–, 2021. – 176 с. – С. 26-27.
6. Вступ до фаху: соціологія : навч.-метод. посіб. для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація», спеціальність С 5 «Соціологія» [Електронне видання] / уклад.: О. О. Каретна. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса : 2026. 113 с.
7. Запорожченко Руслан. Кой живее добре в норвежки затвор: първа скица на ръкопис по въпроса за контрапостмодернизма // Социология в (пост) модерността. Материали от XIX Международна научна конференция на студенти, докторанти, докторанти и млади учени (18-19 март 2021 г. Харков).–, 2021. – 176 с. – С. 47-48.
8. Литвин, А. П., & Яковенко, А. К. (2026). Соціологія: Навчальний посібник (2-ге вид., стереотип.). Львів: Новий Світ-2000.

9. Литовченко Артьом. Кой все пак беше Рюрик: първата скица на ръкопис по въпроса за контрапостмодернизма // Социология в (пост) модерността. Материали от XIX Международна научна конференция на студенти, докторанти, докторанти и млади учени (18-19 март 2021 г. Харков).–, 2021. – 176 с. – с. 72-73.
10. Основи політичної соціології. Навчальний посібник / М.А. Безносов, Т.Н. Дублікаш, А.Д. Литовченко та інш. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2015.
11. Піча, В. М. (Заг. ред.). (2026). *Соціологія: Підручник* (5-е вид., випр.). Львів: Новий Світ-2000.
12. Соціологія політики: Підручник: у 2-ч частинах. / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова, А.В. Толстоухова. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2011. – У двох частинах.
13. Соціологія: Підручник. 5-те вид., стереотипне / За ред. В.М. Пічі. 2023 р. 296 с.
14. Соціологія у визначеннях, таблицях, схемах, завданнях. Навчальний посібник. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2023. 268 с.
15. Штомпка Пйотр. Соціологія. Аналіз суспільства. Львів: Колір ПРО, 2020. 800 с. Соціологія. Аналіз суспільства (ukma.edu.ua)

Допоміжна література:

1. Aby, Stephen H. Sociology: A Guide to Reference and Information Sources (3rd ed.). Littleton, CO: Libraries Unlimited Inc. 2005.
2. Babbie, Earl R. 2003. The Practice of Social Research (10th ed.). Wadsworth: Thomson Learning. 2003.
3. Collins, Randall. Four Sociological Traditions. Oxford: Oxford University Press. 1994
4. Coser, Lewis A. Masters of Sociological Thought: Ideas in Historical and Social Context. New York: Harcourt Brace Jovanovich. 1971.
5. Çelik Resul, Divanoğl Sevilay Uslu. Political marketing process and use of social media. Perspectives on Modern Economy. 2020. pp.315-332. URL: https://www.researchgate.net/publication/344429193_POLITICAL_MARKETING_PROCESS_AND_USE_OF_SOCIAL_MEDIA
6. Giddens, Anthony. Sociology (5th ed.). Cambridge: Polity Press. 2006.
7. Hadziahmetovic, Nereida & Pintol, Amel & Budnjo, Fahrudin. (2021). Development of Social Media in Modern Political Marketing. European Researcher. 12. 10.13187/er.2021.1.26.
8. House, J. S., & Mortimer, J.. Social structure and the individual: Emerging themes and new directions. 1990. Social Psychology Quarterly, 71-80.
9. Lipset, Seymour Martin and Everett Carll Ladd. "The Politics of American Sociologists," American Journal of Sociology 1972 №78 pp. 67–104
10. Mills C. W., Intellectual Craftsmanship Advices how to Work for young Sociologist
11. Mills, C. Wright. The Sociological Imagination 1959.
12. Safiullah, Md & Pathak, Pramod & Singh, Saumya. (2022). The impact of social media and news media on political marketing: an empirical study of 2014 Indian General Election. International Journal of Business Excellence. 26. 536-550. 10.1504/IJBEX.2022.122765.
13. Wallace, Ruth A., and Alison Wolf. Contemporary Sociological Theory: Continuing the Classical Tradition (4th ed.). Prentice-Hall. 1995.
14. Барановський, Ф. В., Гусєва, Н. Ю., Воробйова, Г. Ю., Губицький, Л. В., та ін. (Уклад.). (2025). Політологія. Хрестоматія: Навчальний посібник. Київ: Державний торговельно-економічний університет.
15. Ґендерна рівність в освіті та через неї: навчальний посібник / за ред. К. Б. Левченко, О. С. Мурадян. Харків, 2024. 264 с.
16. Етапи розвитку соціологічної думки : Монтеск‘є, Конт, Маркс, Токвіль, Дюркгайм, Парето, Вебер / Р. Арон; пер. з фр. Г. Філіпчука. – Київ : Юніверс, 2004. – 688 с.
17. Історія соціологічної думки: навч. енциклопед. слов.-довід. / за наук. ред. В. М. Пічі ; Соціол. асоц. України, Львів. обл. від-ня САУ. — Львів: Новий Світ-2000 : Піча С. В., 2016. — 686 с. — (Вища освіта в Україні). — Бібліогр. в кінці ст. — Імен. покажч.: с. 666—676.
18. Кондратик Л. Й. Історія соціології України в іменах: Навч. посібник / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соціальних наук; Відп. ред. Г. О. Юхимчук. — Луцьк: Вид-во ВДУ, 1996. — 105 с.
19. Куценко О.Д. Соціологія політики // Спеціальні та галузеві соціології / Навч.посібник / За ред. В.Є. Пилипенка. Київ, 2004.
20. Лапан Т. Д. Історія соціології. Ч. І. Навчальний посібник. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. — 236 с.

21. Мартинов А. Ю. Історична соціологія // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наукова думка, 2005. — Т. 3 : Е — Й. — С. 572. — 672 с.
22. Математико-статистичні методи в соціології: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Г. І. Білущак, І. В. Когут; Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Львів: Сорока Т. Б., 2016. — 111 с.
23. Організація діяльності соціологічних служб: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Л. В. Калашнікова ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. — Миколаїв: ЧДУ ім. П. Могили, 2016. — 191 с. : табл. — Бібліогр.: с. 143—150
24. Основи соціології: підручник / Є. Б. Тихомирова. — Рівне: Перспектива, 2007. — 333 с.
25. Попова І.М. Соціологія. Пропедевтичний курс: Підручник для студентів вищих навчальний закладів. – Київ: Тандем.-1996. – 271 с.
26. Савка В., Климанська Л. Соціологія соціальних проблем: навчальний посібник. Львів: Львівська політехніка, 2021. 204 с.
27. Сокурянська Л. Г. Вступ до соціології : навчальний посібник / Л. Г. Сокурянська. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 156 с.
28. Соціологія і журналістика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Лубкович; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. — Л., 2002. — 159 с.
29. Соціологія: підручник / М. П. Козирєв ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. — Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. — 655 с.
30. Степаненко, В. (Заг. ред.). (2026). Солідарні суспільні взаємодії в Україні в період війни та в повоєнній перспективі: соціологічний вимір. Київ: Інститут соціології НАН України.
31. Якуба О.О. Соціологія. – Харків, Константа, 1996. – 161 с.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Виникнення та інституціоналізація соціогуманітарних наук
2. Особливості науки як форми знання
3. Наука та філософія: порівняння
4. Наука та релігія: порівняння
5. Наука та мистецтво: порівняння
6. Наука та «здоровий глузд»: причини та наслідки
7. Соціальні функції сучасної науки
8. Раціональність та ірраціональність науки
9. Теоретичність та практичність науки
10. Загальнонаукові методи пізнання
11. Можливості та обмеження наукового методу для соціогуманітарних наук
12. Особливості предметного поля основних соціогуманітарних наук
13. Наука як предмет дослідження етики
14. Категоричний імператив І. Канта для етичного погляду на науку
15. Варіанти періодизації розвитку соціогуманітарних наук
16. Зародження науково-філософської діяльності: античність, стародавній Китай, стародавня Індія
17. Науковий потенціал «темних віків» Середньовіччя
18. Відродження, Просвітництво та науково-технічний прогрес як передумова формування класичної науки
19. Класична антична філософія (Сократ, Платон, Аристотель) як фундамент європейської суспільної рефлексії
20. Евристичний потенціал середньовічної апологетики, патристики та схоластики для сучасного соціогуманітарного знання
21. Утопії Т. Мора і Т. Кампанелла як приклад соціогуманітарної рефлексії повинності
22. Творчість Н. Макіавеллі як початок відокремлення суспільно-політичних дисциплін
23. Класика теорій суспільного договору (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо)
24. Політичне вчення Ш.-Л. Монтеск'є
25. Демографічне вчення Т. Мальтуса
26. Епістемологія суспільно-гуманітарного пізнання: раціоналізм проти емпіризму
27. Філософський розкол в координатах матеріалізму-ідеалізму і його вплив на соціогуманітарну науку 28. Філософський розкол в координатах об'єктивізму-суб'єктивізму і його вплив на соціогуманітарну науку
29. Трансцедентальний ідеалізм І. Канта
30. Суб'єктивний ідеалізм І. Г. Фіхте
31. Об'єктивний ідеалізм Ф. В. Й. Шеллінга
32. Абсолютний дух Г. В. Ф. Гегеля
33. Антропологічний Л. А. Фейєрбаха
34. Криза класичної філософії (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше)
35. Нова віха утопізму (А. Сен-Сімон, Ш. Фур'є) як передумова формування соціології
36. Закони діалектики: суть та значення